

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

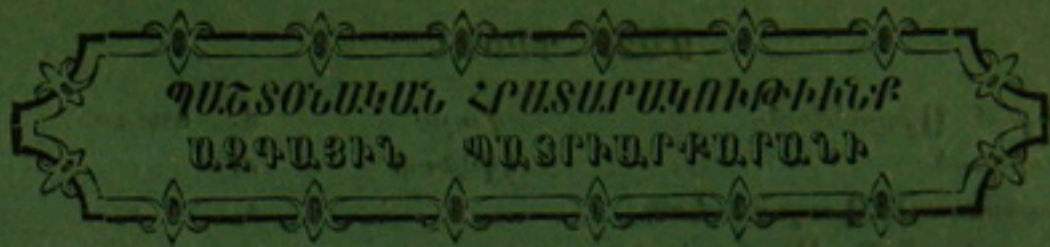
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1875 ԱՄԻՆ

ՆԻՍ ԺԳ,

40 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1875

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՄԻԲԱՅԼԻՆԱՆ

1875

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՅՐ ԴԻՒԱՆ

Ստեփան Արարական	Վաչագա	Ա.	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Ռուսինեան	Լ. Գրիգոր	Բ.	»
Քրիստոսաւոր Ղազարական	»	Գ.	»
Համբարձում Ս. Արամեան	»	Ա.	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Գարեգին Մեղիբեան	»	Բ.	»
Պողոս Պառնասեան	»	Գ.	»

ԶԵՌՆՆԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Տ. Խորեն Արքեպիսկոպոս Նար-Պէլ		ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Տ. Յովհաննէս Ք. Մկրեան		»
Ներսէս Արամեան	Լ. Գրիգոր	»

ԴԱՍՏԻԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Տիգրան Կուստիկեան	Լ. Գրիգոր	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Գեորգ Ստեփանեան	»	»
Ռուսին Կիւմրի շէքրասեան	»	»

ԿԱՂՈՒԱՅՐՈՅ ԴԻՒԱՆ

Քրիստոսաւոր Ղազարական	Լ. Գրիգոր	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Յովհաննէս Արամեան	»	»
Կարակ Հարամեան	»	»

ՀՍԱՐԱՍՅԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ստեփան Պէրիկեան	Լ. Գրիգոր	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Յովհաննէս Կասեան	»	»
Արման Արարիկեան	»	»

ՅՄԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Առաքել Ալիսի Տիգրի	Լ. Գրիգոր	
Տիգրան Կիւմրի շէքրասեան	»	
Օգոստին Խոստայրեան	»	

ԻՐԱՆԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Տ. Մատթէոս Վ. Կոմիտեան		ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Տ. Գրիգոր Ք. Աճեմեան		»
Աննաքերիմ Մանուկեան	Լ. Գրիգոր	»

ՆԱՍՏԱՆԻՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Կարապետ Շահարպեան	Լ. Գրիգոր	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Յովսէփ Մաղրոսեան	»	»
Ստեփան Փարապետեան	»	»

ԻՄԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Խաչատուր Միսաքեան	Լ. Գրիգոր	ԱՅԵՆԱԳԵՅ
Կարապետ Խիսնեան	»	»
Յարութիւն Մեղիբեան-Գուր	»	»

ԱՂԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1875 ԱՄԵՆ

ՆԻՍՏ ԺԳ.

40 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1875

ՆԱԽԱԳԱՀ : — ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՍՐԲԱՅԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ : — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ ԱՍԻԱՆԵԱՆ

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒԹԱՆՔ

ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԹԱՆՔ

ԵՆԵՂԵՍՏԱՆՔ

1. Գրիգոր Արեւիկեան
2. Խորեն Նար Պէլ
3. Արքեպիսկոպ Վ. Ռուսինեան
4. Գարեգին Ք. Քոմիտեան
5. Խորեն Վ. Կիրայեան
6. Կարապետ Վ. Սեբեասեան
7. Հովհաննէս Վ. Կոմիտեան
8. Մատթէոս Վ. Կոմիտեան
9. Յովհաննէս Վ. Փարապետեան
10. Ներսէս Վ. Աննաքերիմեան
11. Պողոս Վ. Խոստայրեան
12. Եղիշ Վ. Արամեան
13. Արքեպիսկոպ Ք. Մանուկեան
14. Գեորգ Արքեպիսկոպ
15. Գրիգոր Աճեմեան
16. Խորեն Փէշեմեան
17. Յարութիւն Արքեպիսկոպ
18. Յովհաննէս Մկրեան
19. Ստեփան Ստեփանեան
20. Սահակ Տ. Սարգսեան

ԱՅԵՆԱԳԵՅ

(Ա. Վ. Կ. Կ.)

Գումրակի, Կիւմրի փոյս և
Գումրակի դուրս

21. Գրիգոր Պէրիկեան
- Բ. Բացակայութիւն առաջին :
- Բ. 3 Բացակայութիւն երկրորդ :
- Բ. 4 Բացակայութիւն քանադոր պատճառ :
- Ճ. Ճամբարեան :

22. Գեորգ Ստեփանեան
23. Խորեն Ստեփանեան
24. Կարապետ Արքեպիսկոպ
25. Համբարձում Մաղարեան
26. Միսաք Փարապետեան
27. Յովհաննէս Սարգսեան
28. Յովհաննէս Պարսեան
29. Յովհաննէս Սեբեասեան
30. Ն. Մեղիբեան Տարթոթ
31. Պողոս Պառնասեան
32. Պետրոս Ք. Կոմիտեան
33. Ռուսինեան
34. Սարգիս Արքեպիսկոպ
35. Սահակ Ապրո
36. Սեբեասեան Մանուկեան
37. Փէշեմեան Տարթոթ

(Բ. Վ. Կ.)

Պէրիկեան

38. Բարսեղ Հարամեան
39. Կարապետ Վ. Խիսնեան
40. Յարութիւն Մարգարեան
- Երեմիայի
41. Խաչատուր Ղազարեան
42. Կարապետ Վ. Փարապետեան
43. Մարութիւն Քրիստեան
- 44.

Խոսկիւսար Ս. Խոսկ

45. Յովհաննէս Կասեան
46. Յովսէփ Ս. Մաղարեան
47. Սեբեասեան Պառնասեան
48. Ստեփան Արքեպիսկոպ

Խոսկիւսար Ս. Կարապետ

49. Միսաք Պարսեան
50. Յովհաննէս Քրիստեան
51. Ներսէս Արամեան
52. Տիգրան Փարապետեան
- (Գ. Վ. Կ.)
- Քերտ
53. Արքեպիսկոպ Ռուսինեան
54. Գրիգոր Արքեպիսկոպ
55. Սարգիս Յ. Տարթոթ
56. Մեղիբեան Մանուկեան
57. Ներսէս Փարապետեան
58. Ստեփան Ստեփանեան
59. Տեղեմար Մ. Կոմիտեան
- 60.
- 61.

Գումրակ փոյս

- 62.
- Միսաքի
63. Կարապետ Վ. Պէրիկեան
64. Գեորգ Կոստայրեան
65. Գեորգ Վ. Կոմիտեան
66. Յովհաննէս Արքեպիսկոպ
67. Տիգրան Կոմիտեան

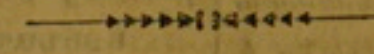
Պէրիկեան և Գումրակ

58. Յարութիւն Մեղիբեան-Գուր
- (Գ. Վ. Կ.)
- Գումրակի և Խոսկի
69. Յովհաննէս Կասեան
70. Ստեփան Պէրիկեան

Գրություն	ԳԱՌԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ	Գրություն
71. Կարապետ Կապույտի	Բ. 2	121. Ստեփան Պ. Պ. Փարսազեանց
72. Մկրտիչ Մուրադեան	Բ. Պ	Տիվրիկ
Նարդարախո	101. Մանուկ Առլանեան	Բ.
73. Յակոբ Էջմիածնեան	102	Քեօրանեան
Ենիմանուկ Սամարիյ	103. Ռոբին Կիսրի շէրտանեան	Բ. 2
74. Օգոստ Խոճապարեան	104. Տիգրան Կիսրի շէրտանեան	Բ.
Թովհարտա	105. Պետրոս Միսրիսեան	125.
75. Էլույ Ս. Էղիա և Ս. Աստուածատի	106. Պետրոս Միսրիսեան	Տիգրանեան
76. Գարեգին Յ. Մեկրեան	107. Կարապետ Խաչիկեան	126. Թաղէոս Թէրեան
Գարու շէրտ	108	Վան
77. Աստիա Ինճուպարեան	109. Քրիստոսոս Գալարտեան	127. Սրման Մարտանեան
Հասար և Պոյաճի գիւղ	110. Մեկրեան Հարանեան	128.
78. Յովհաննէս Նուրեան	111. Համբարձում Արճաճեան	Հայկոյ և Այնրույ
Նոր գիւղ և Սրէնիս	112. Յովհաննէս Աղնաւորեան	129.
79. Դաւար Հոգեան	113. Յակոբ Ինճիւրեան	Սեբաստիա
Պարտա	114.	130. Մկրտիչ Մեկրեան
80. Աստուր Գուշատեան	115.	Ռուսնուխ
81. Մկրտիչ Գ. Կանան	116.	131.
82. Յովհաննէս Կրճիկեան	117. Տիգրան Գ. Սրմանեան	Կարս
Քարակեօմրիկ	118. Մարտիոս Մ. Արճաճեան	132. Աբրահամ Յ. Արճաճեան
83. Յարութիւն Չինիւրեան	119. Յովհաննէս Կարանեան	Բ. 2
84. Յարութիւն Գ. Տատեան	120. Յովհաննէս Յովհաննէսեան	Չինիւրեան
(Ե. Վիճակ)		Գաղատիա
Սամարիա		133. Համբարձում Սարգիսեան
85. Ալեկեան Պէլիբեան		Բ.
86. Ալեկեան Քոբլեան		134.
87. Էջմիածնի Մեկրեան		Ստանա
88. Մինաս Ճափնաճեան		135. Արման Պ. Նորասուրբեան
89. Յակոբ Քաղապարեան		Բ. Պ
90. Յակոբ Ամասեան		Սրբերդ
91. Նազարէթ Կապույտեան		136. Մարտիոս Արճաճեան
92.		Բ.
93.		Էօզրատ
94.		137. Լուսինի Պարտեան
Խասարից		Բ. Պ
95. Աստուր Արճաճեան Տիգրի		Մարտիոս
96. Խաչատուր Պ. Միսրիսեան		138.
97. Ինճիւր Պէլիբեան		Իզմիր
98. Սարգիս Արճաճեան		139.
99. Սարգիս Արճաճեան		Էջմիածն
100. Արման Միսրիսեան		140

ՕՐԱԿԱՐԳ

Վերստինեան Վանանուրբեան. — Երկրորդ ընթացքովն առաջարկեալ փոփոխելի տրամադրութեանց. — Վիճարանութիւն Ս. Յարտաւոյ վրայ, որ պարտեանք վարչական վարչակազմի մարմնաց, խորհրդաց և նախարարութեանց կազմակերպութեան վերաբերեալ փոփոխութիւնք:

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ատենաճար րացուեցաւ ժամն 8 ին ի ներկայութեան 42 երեսօթեանաց, որոց վերջին թիւը հասաւ 69 ի:

1.

Քաղաքային և քաղաքացիական հասարակական գործերու

Ատենապետ փառան Նախընթաց նախ ապենագրութեան վրայ դիտողութիւն ունեցող երեսօթեանները հրաւիրեց խորք սանուլ:

Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ ՎԱՐԴ. — 270 երեսին Ա.

սիւնակին մէջ Ամբաստան վարդապետին եկեղեցականաց նկատմամբ ըրած խօսքին դէմ իմ կողմն եղած բնութիւնովն սխալ գրուած է, որ պիտի ըլլայ այսպէս. «Այն եկեղեցականն որ աշտուրեանը կը վարուի խոր սաղանին մէջ, կեղծուոր է»:

ՀԱՅԱՑԱՅԵԱՆ Մ. ԷՅ. — 270 երեսին Ա.

սիւնակին մէջ Ամբաստան վարդապետին խօսքերուն դէմ իմ բերնէս գրուած լին ընդունիլ խօսքը՝ Արճաճեան ժողովը ճշտեալ վիճակի մէջ է ըսելուն համար ըսի, և ո՛չ թէ եսական ոգւով լին ընդունիլ, այլ ընդունիլ ըսած եմ:

ՍՏԻՄԱՐԱՃԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Իմ առեւտրութեան մէջ «Ա. յս կերպով ժողով ըր յաւելցած կըլլայ, խառն գործերը կը բաժնուին և ժամանակ չկորսուիլ» խօսքին մէջ խառն բաժնաւերդ է:

Ուրիշ դիտողութիւն ընող չըլլալով՝ նախընթաց նախ ապենագրութիւնը քուէի գրուեցաւ և ընդունուեցաւ ժողովին:

2.

Բացակայութիւն

Ատենապետ փառան ժողովին ծանուց որ ազգային երեսօթեաններէն Լօռնիլի ինքնապետութեան և Ռուբին Էջմիածնի Կիսրի շէրտեան նամակ գրելով, առաջինն ուղևորութեան պատճառաւ և երկրորդն ստիպողական գործոց պատճառաւ րացուեցաւ ձեռնին յայտնած են. և յաւելցեալ թէ ըստ կանոնադրութեան ժողովին ստիպողական գործն օրինաւոր պատճառ ճանչցուած չէ, Կիսրի շէրտեանէն Էջմիածնի օրինաւորապէս րացուեցաւ գտնուողայ կարգը նշանակել հարկ է թէ ոչ՝ ժողովին կամ բնականաբար համար քուէի գրու. և ժողովը 29 Տ. ԳՈՒՆԵՑ ԽՐԸ օրինաւոր րացուեցաւ թիւն նշանակել:

Յ.

Հարցում Վարչութեան Խառն Ժողովոյ

Առեւտրայէտ փառան Վարչութեան Խառն Ժողովոյ կողմէ զիւանին մատուցուած մէկ նաւակը հարցոյցեց Ժողովին, որ ահաւասիկ:

Վսեմազուր Ստեփանայէտ փառան

Ազգային Երեսօրհանական Ժողովոյ.

Ազգային Ժողովը ներքին կանոնադրութեան 49, 50, 51 և 82 յօդուածոց համաձայն բարեփոխած է Սահմանադրութեան 40, 86 և 88 յօդուածները Ժողովոյ որոշող ձայնից և Ժողովոյ մեծամասնութեան նկատմամբ:

Խառն Ժողովս կը փախարի զխնամալ թէ կանոնադրութեան յիշեալ յօդուածոց համեմատ պէտք է վարուին թէ՛ ազգային վարչութիւնը և թէ՛ իւր բովանդակ ճիշդերը:

Այս հարցման պատասխանը կը խնդրէ Խառն Ժողովս ընդունիլ փոթով յԱզգային Պատկանելի Ժողովոյց:

10 Հոկտեմբեր 1875

Ի Գիտաց կրօնական Ժողովոյ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ԿՐԹԱՅ ԿԱՐՆԱՍԻԱՆ

ԿՐԹԱՅ ԿԱՐՆԱՍԻԱՆ

Ի Գիտաց Գաղութական Ժողովոյ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Վ. ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Մ. ՄԱՐԿՈՆԵԱՆ

ԱՍՄԱՍ Կ. ԻՊԵՏԱՇԵԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը տեսնէք որ այս նամակաւ Խառն Ժողովը հարցում մը կընէ և փոթով պատասխանը կը խնդրէ: Ժողովս իւր ներքին ընթացքին համար կանոն մ'ընդունած է որով մեծամասնութեան կէտերը Սահմանադրութեան արանադրութեանց տարբեր կերպով կը գործադրէ և զանազան եղանակներ զժամ է իւր գործերը զիւրացունելու համար: Խառն Ժողովը կը հարցնէ թէ ինք ալ կրնայ նոյն եզրուակաւ վարուիլ: Կը հարցնեմ Ժողովին թէ ի՞նչ պատասխան պատշաճ կը տեսնէ տալ վարչութեան:

ԵՌՆՈՒՐՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Կառավարիւմ որ նախաբանութեան զիւանին յղուի այս խոն-

դիրը, և տեղեկագիրը գտնէն ետեւ նկատողութեան տուուի:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Կերկրորդեմ այս առաջարկութիւնը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պէտք է յայտնեմ որ Վարչութեան կողմէ տեսակ մը ծրագիր կամ առաջարկութիւն չէ այս՝ որ Նախաբանութեան զիւանին զրկենք խնդիրն իմաստասիրելու և տեղեկագրելու համար. պարզ հարցում մ'է որ կարծեմ Նախաբանութեան յանձնուելու պէտք չունի. ուստի նորէն կը հարցնեմ Ժողովին թէ ի՞նչ պատասխան հարկ է տալ այն հարցման:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Հարցման ձեռն տակ առաջարկութիւն մը կընէ Խառն Ժողովը, և արտօնութիւն կը պահանջէ Ժողովոյս ներքին կանոնաց համեմատ կարգադրել իւր գործերը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Առաջարկութիւն չէ, այլ ինչպէս ըսի՝ պարզ հարցում մը կընէ Խառն Ժողովը և կուզէ զխնամալ թէ արդեօք պէ՞տք է որ ինք ալ Ազգային Ժողովոյ կանոնադրութեան համեմատ վարուի. չըսէք թէ ինք ալ այնպէս վարուելու պէտք ունի. թերևս Խառն Ժողովոյ անդամոց մէջ խնդիր եղած է թէ Ազգային Ժողովոյ կանոնադրութիւնը տիրող օրէ՞նք է և պէ՞տք է Վարչութեան վրայ ալ տարածի:

ԵՌՆՈՒՐՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Այս, Առեւտրայէտ փառան, թո՛ղ ճիշդ ձեր ըսածին պէս ըլլայ. սակայն ի՞նչպէս կարելի է խնդրն պատասխան տալ առանց իմաստասիրելու. պէտք է նախ ձեռնը խնդրել, լուսարանուինք անոր վրայ և յետոյ պատասխանը ասնք: Այս նկատմամբ կը կրկնեմ Նախաբանութեան յղելու առաջարկութիւնս:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Գիտէ՞ք ինչպէս կարելի է պատասխանել խնդրն Վարչութեան հարցման. — պարզապէս ուղիղ բանիւ և դատողութեամբ Ազգային Ժողովին իւր օրէնսդիր մարմին՝ իւր վիճակին համեմատ ներքին կանոն մը չինքն է իրեն համար. Վարչութիւնն այլ է, օրէնսդիր Ժողովն այլ. Խառն Ժողովն չըսէք թէ ներքին կանոնի մը պէտք կըզգայ կամ թէ զրօնաբարութիւն կը կրէ այս կամ այն ինչ մասին. որով պարտաւորութիւն իրեն կանոն մը տալ կամ ծրագիր իրմէ պահանջել և վաւերացունել. ինձ

Մնայ նէ սրարգաղէս կը պատասխանեմ խառն Ժողովին թէ ձեր ըսած ներքին կանոնն երեսփոխանական Ժողովին յատուկ է. եթէ դուք ներքին կանոնի պէտք ունիք, ծրագիր մը չինքն պէք բերէք, մեր ալ վաւերացնենք յետ քննութեան:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — (Առեւտրայի վարչութեան Քաղ. Ժողովոյ) Ձեմ հասկնար թէ ի՞նչ ըսել կուզէք՝ միայն մերն է ըսելով. Վարչութիւնն երեսփոխանական Ժողովին բղիտալ մարմին ըլլալով՝ ի՞նչ եղանակաւ որ այս վերջինը կը վարուի, կրնար ինք ալ լուրջայն նոյն եղանակը բռնել և անոր համեմատ վարուիլ. բայց չըրաւ և տեսիլ խաչեմութիւն համարեց զխնել հոս և հրահանգ խնդրել: Ուստի միայն մերն է ըսելով չը ըմնար. կարծեմ Ժողովին չինքն ներքին կանոնադրութիւնը Վարչութեան և անոր ճիւղերուն վրայ ալ կը տարածուի իրաւամբ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երբ Ազգային Ժողովին իրեն համար օրէնք կամ կանոն մը կը սահմանէ, անիկոյ Ազգին կամ Վարչութեան օրէնք չկրնար ըլլալ. մեր օրէնքն զմեզ կառավարելու համար չինքնած է. Ազգը Սահմանադրութիւն ունի, եթէ Խառն Ժողովն անով չը բուսականանար և պէտք կըզգայ ներքին կանոն մ'ալ ունենալու, կրնայ իրեն համար ծրագիր մը պարտաւորել և բերել ի վաւերացում: Սակայն ես չեմ ոչնգեր իմ կարծեացս վրայ: Եթէ կուզէք, խնդրը նախաբանութեան զիւանին կը զրկենք ըստ սկանց առաջարկութեան. իսկ եթէ ոչ, պատասխաններ իմ ըսած կերպովս:

ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Անդամ Քաղ. Ժողովոյ) Ըստ որում Ազգային Ժողովոյ կանոնն առեւտրական կանոն մ'է, կրնայ ամենուն վրայ ալ տարածիլ. չկայ պատճառ շտարածուելու, եթէ կայ պատճառ մը՝ ցուցէք զայն:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ահաւասիկ պատճառը. թէ որ Վարչութեան վրայ ալ տարածուէր, չէր հարցնէր. հարցնելը կը նշանակէ որ իւր վրայ չկրնար տարածիլ. չէ նէ վաղը թաղական խորհուրդ մ'ալ կրնայ իրեն վրայ տարածել կանոնն, և երկու հոգիով որոշումներ ընել: Վարչութեան անդամոց տուած բացատրութիւններէն կը հասկցուի որ լոկ հետաքրքրու-

թիւն մը յաղեցնելու համար չեն հարցնէր, այլ հարցման ձեռն տակ առաջարկութիւն մը կընեն. ուստի պէտք է որ այս խնդիրը Նախաբանիչ զիւաններէն որուն որ կը պատկանի՝ անոր յըղուի:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — (Առեւտրայի վարչութեան Քաղ. Ժող.) Վարչութիւնն իրեն համար կանոնադիր մը չուզէր. եթէ կանոնադիր մը ուզելու պէտք տեսնէր՝ կրնար ծրագիր մը պատրաստել և ներկայացնել: Միայն հասկնալ կուզէ թէ այն առեւտրական կանոնադիրը՝ զոր Ազգային Ժողովը չինքն ու հաստատած է, կրնայ արդեօք Վարչութեան ալ պատկանիլ:

ՇԱՀՊԱՋԵԱՆ Ն. ԷՖ. — Առեւտրայէտ փառան ըրած զխտորութիւնը ճիշդ է. մեր ներքին կանոնը չկրնար Վարչութեան պատկանիլ. փան զի ամեն Ժողով զանազան ներքին պարտաւորութիւններ ունի, որոց համեմատ շինուելու են ներքին կանոնները. մերը չկրնար համեմայնիլ ամենուն. հետեւապէս Վարչութիւնն ալ իւր ներքին պարտաւորութեանց համեմատ պէտք է իրեն համար կանոն մը չինէ: Իսկ Օղակն է՝ Ֆէնտիի զալով, որ կառավարիչ այս խնդիրը նախաբանութեան յղել, կըսեմ թէ այս կերպով խնդիրը կերկարաձգի և ամենեւին յղման ալ հարկ չկայ. սրարգաղէս պատասխանելու է Վարչութեան որ եթէ ներքին կանոնաց պէտք ունի, ծրագիր մը չինէ և բերէ ի վաւերացում Ժողովս:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկու առաջարկութիւն եղաւ այս մասին. մէկն է Վարչութեան հարցումը Նախաձեռնութեան զիւանին յղել իմաստասիրելու և տեղեկագրելու համար, միւսն է անմիջապէս պատասխանել Վարչութեան՝ որ եթէ ներքին կանոնաց պէտք ունի, ծրագիր մը բերէ և վաւերացնել տայ Ժողովս: Եթէ արիւղ զխտորութիւն ընող չկայ, այս երկու առաջարկութիւնները քուէի կը դնեմ:

Այս ըսելով Առեւտրայէտ փառան քուէի զբաւ յիշեալ երկու առաջարկութիւնները, և Ժողովը Նախաձեռնութեան զիւանին յղուին ընդունիլ:

Ը.

Հարցապնդում Պէշիբեան Էֆէնտիի

Առնենապետ փաշան՝ Պէշիբեան Էֆէնտիին կողմ մատուցուած մէկ գրութիւն մը ներկայացուց ժողովին, որ կարգացուցաւ, և ահաւասիկ.

Վսեմափայլ Առնենապետ Ա.ԳԳ. Ընդհանուր Ժողովոյ,

Ասիկայ երեք նիստ յառաջ Քաղ, Ժողովոյ հարցումն ուղղեցի, և սախ ոչ այլ ինչ՝ բայց միայն Ա.ԳԳ. Ժողովոյ օրէնքն էր որ 82 կրորդ յօդուածով ամեն երեսօտիանաց վրայ պարտք կը դնէր ինչ ինչ պարտադայից համար հարցումն ուղղել Ա.ԳԳ. Վարչութեան ամեն ճիւղերուն. նոյնպէս նաև միեւնոյն օրէնքը այն է 83 կրորդ յօդուածը Վարչութեան նոյն ճիւղերը կը պարտաւորէր եղած ամեն հարցմանց պատասխանելու թէ ո՞ր օրին և թէ մի քանի օր կտր: Բայց Վարչութիւնը մեր առ ինքն ուղղած հարցման օրինաւորապէս չը պատասխանեց, քանզի «համարատուութեան ժամանակ պատասխանը պիտի տամ» լսելը պատասխանել չէր, վասն զի ևս եթէ երբէք հարցումն ալ ուղղած չըլլայի, նա արդէն բնականաբար Վարչութեան տանիք համարատուութեան միջոցին իր ամեն արարքն Ա.ԳԳ. Ժողովոյ ներկայացնել կը պարտէր: Աստի Քաղ. Ժողովոյ ու մեր հարցումն պատասխանելէ խոյս տալու նկրտելովը, մեր կասկածներն առաւել ևս հաստատութիւն գտնել սխալն, վասն որոյ նախորդ հարցումն այս անգամ աւելի բացայայտելու հարկադրեցայ: —

Նստի կը հարցնեմ թէ իրա՞ն է որ կըստի թէ Քաղ. Ժողովը պիւտճէն գործադրութեան գրեր: Պատրիարքարանի մէջ մի քանի պաշտօնեացիներ տեղացիներ և այս վերջնոց տարեկան քան հազար դրու ծախուց գումար մը յատկացուցեր է:

Պատրիարքարանի ծախքն իրարանջիւր ամիս բանալով, ցարդ արդէն ութսուն հազար դրու չի չափ պարտք է գոյացեր:

Քաղաքական Ժողովն ըստ օրինի պարտի այս հարցմանց անշտապալ պատասխանել, վասն զի մինչև իւր համարատուութեան ժամանակ եթէ Պատրիարքարանը մի քանի հազար ոսկի պարտաց ենթարկի, միթէ իւր տարի համարատուութիւնն այն պարտքը կը հատուցանէ: Արդարեւ թէ որ հարցումն յարաբերական գործոց կամ նորը քաղաքականութիւն կոչուած խընդրոց համար ըլլար, թերևս Քաղ. Ժողովն իրաւունք ունեցած ըլլար չը պատասխանելու ըսելով թէ, հիմա ժամանակը չէ պատասխանելու: Իմ հարցումն պարզապէս ներքին գործոց կը վերաբերէր, սրով նա արդէն առ ժամայն պատասխանելու անհրաժեշտ պարտաւորութիւնն ունէր: Արդ եթէ այս անգամ ալ Քաղաքական Ժողովն հարցման չը պատասխանէ, կամ հարկ եղած բացատրութիւնը տալէ խոյս տայ, այն ուստի իրաւամբ Ա.ԳԳ. Ժողովոյ անվստահութիւնն առ ինքն պիտի հրաւիրէ:

10. Հոկտեմբեր 1875 Ա. Գ. ՊԵՏՐՈՍԱՆ.

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը յիշէք որ ասիկց առաջ Պէշիբեան Էֆէնտիին Վարչութեան պիւտճէին գործադրութեան նկատմամբ հարցում մը ուղղած էր, որ Ժողովոյ օրէնքով Քաղաքական Ժողովին յղուեցաւ և Քաղաքական Ժողովն անոր պատասխանն իւր համարատուութեան պահուն վերապահած ըլլալը յայտնեց պատասխանագրով: Պէշիբեան Էֆէնտիին այս անգամ նորոգելով իր հարցումն, անոր անընդմիջարար պատասխան տրուելու կարեորութիւնը կը յայտնէ: Ասանկ պարագայի մը մէջ մեր կանոնադրութեան տրամադրութիւնն ինչ որ կը պահանջէ, անոր հետեւիլ պարտաւոր ենք, և հաւասարի 82րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ «որ «ժամանակ ըլլայ» երեսօտիան մը կրնայ հարցաւորում ուղղել Վարչութեան որ և է մասին և կամ Պատրիարք Սրբազանին. բայց գրաւոր և պէտք է տայ իր սոց խնդրանքն Առնենապետին: — Ա.ԳԳ խնդրանք կը բացատրէ համապատասխան նիւթը և կրահ որու ուղղեալ և ըլլալը. Առնենապետը կընթեռնու զանի Ժողովին»: Եւ 83րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ «Վարչութեան անդամներէն անի որում և անիկ պատասխանել իր կարծիքը տալն

և ետքը, Ժողովը կը մնայ՝ ձեռամբարձով առնուց մէջ միթէ կամ ըսել այդ հարցաւորումն ուղղուի, և կարգէ օրը»:

Հետեւապէս Սրբազան Նախագահին կամ Քաղաքական Ժողովին անի է պատասխանել այն հարցման. և որովհետեւ Մախիմեան Էֆէնտի նոյն Ժողովին ատենադպիրն ըլլալով խօսք ուղղած է արդէն, կողոտենք այս մասին իր կարծիքը ըսել:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ես այս մասին իմ կարծիքս չպիտի յայտնեմ. ոչ ալ պիտի պիջանիմ խնդրոյն վրայ խօսելու, այլ միայն պիտի քննադատեմ նոյն հարցաւորումն ուղղող երեսօտիան Էֆէնտիին կծու լեզուն՝ զոր այս անգամ իւր հարցաւորին մէջ գործածած է. «այն պիտի լեզու մը որոյ օրինակը նոյն խի թողտկու պաշտան վարող բաժնատիրական վարչութեանց մէջ չէ տեսնուած: Վարչութիւնը չկրնար զինչ անիլ այդպիսի կծու ոճով ուղղուած հարցման մը պատասխան տալ. եթէ հարցման ոճը բարեփոխուի, այն ասան կարելի է նկատողութեան առնուլ և պէտք եղած պատասխանը տալ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Յաւալի է արդարեւ որ խնդրոց այսպիսի գոյն տրուելով Պիւտճը կը պարտաւորի միջամտել: Հարցաւորում մը կայ Վարչութեան ուղղեալ. տոյգ է որ այս հարցաւորումը չունի բեւեական լեզուի մը արժանազայել ըլլալու ինչ որ ըլլայ լեզուին ոճը, Վարչութիւնը պարտաւոր է նախապէս հարցման պատասխանել և յետոյ անոր ոճը քննադատել կամ պատիւ պահանջել: Ըսել թէ մինչև որ լեզուն չը շտիկ երեսօտիանը՝ պատասխանատուան չենք տար, ասի կը նշանակէ թէ Վարչութիւնն իր ղիմայը միայն մէկ երեսօտիան կը նկատէ, մինչդեռ ընդհանրապէս Ժողովին հետ է իւր գործը և Ժողովն անշուշտ գէտ ժամանակին նախանձախնդիր կըլլայ Վարչութեան արժանապատուութեան, եթէ անոր զրոյցը ըլլայ: Եւ որովհետեւ Մախիմեան Էֆէնտիին յայտարարեց թէ Վարչութիւնը կարող է ի հարկին պէտք եղած պատասխանը տալ, ուստի իր խօսքին վերջին պարբերութիւնն յապաւելով, ինչպէս նաև հարցաւորող երեսօտիանին լեզուն և ոճը ետեւելով, յանուն Ժողովին

կը հրաւիրեմ Վարչութիւնը պատասխանել այն կէտին՝ որոյ նկատմամբ հարցաւորումն ուղղուած է իրեն: Ստիպեմ և այնպէս չեմ ղիտեր թէ այս պիտի հարցումներ ընող երեսօտիանը ղիտեն արդեօր որ ասոնց վստահուն ո՞ր կը յանդի. մէկ բառով ըսեմ, յաճախ օտնախի հարցմանց ծայրը վարչական տագնապ է. հարցանողը ստիպում այս կէտն ու Ա.ԳԳ. Ժողովին վիճակն աչքի առջև ունենալով գործել միշտ:

Բայց նախ պիտի հարցնեմ Ժողովին թէ կուզէ՞ արդեօր եղած հարցաւորումը լսել. և եթէ ընդունի լսել, պիտի հարցնեմ նաև թէ ե՞րբ և ո՞ր օր կուզէ լսել:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Վարչութիւնն արդէն տեղեկագրած էր թէ իւր համարատուութեան պահուն պիտի պատասխանէ հարցաւորողը խնդրոյն. ըսել է թէ պատճառներ կան, որոյ բացատրութեամբը հանդերձ պէտք եղած պատասխանը պիտի տայ. ուրեմն կրնանք օգտակար

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ոչ, խնդիրը վստիպել է և այնչափ վստիպել որ տղային ելուտից հակադրոյն կը վերաբերի. կը լսենք թէ կեզրոնական անտու կին հաշուէլիւնն արդէն 80 հազար դրու ընդ ընդ է. ստոյգ է այս. պէտք է այն կամ ոչ պատասխան տրուի Վարչութեան:

Պատուութիւններն օգտակարով, Առնենապետ փաշան քուէի գրաւ նախ հարցաւորումը լսելու առաջարկութիւնն. և Ժողովը և ձայնի գէտ մեծագոյն մասամբ ԲԲՈՇԵՑ ընդ հարցաւորումը: Յետոյ քուէի գրաւ նաև լսելու օրն ու ժամանակը: Ժողովն ԲԲՈՇԵՑ յաջորդ նստին Օրախորհն անցնել խնդիրը և հրաւիրել զՎարչութիւնն որ բարեհաճի պատասխանել նոյն օրը:

ՕՐԱԿԱՐԳ

Վերաքննարկել Սանճախարարիան. — Երկրորդ քննարկումն առաջարկեալ փոփոխելի տրանսպորտիանց. — Վիճարանարիան Ս. յոյւստոյ վրայ, որ պարտեակէ վարչական մարմնոյ՝ ժողովոց խորհրոց և նորարարական կողմակերպարիան Վերաքննարկել փոփոխարիան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երանք ահա մեր Օրակարգի խնդիրը ձեռք առնուլ: Ինչպէս առանադրութեան տեղեկացած էր, նախընթաց նախն մէջ երբ Արարնութեան Ա. զլլայն վիճարանութիւնը շարունակելով հասանք այն կէտին, յորում վիճարանութեան փոխման կամ քարձեալ շարունակութեան որոշումը քուէի պիտի դրուէր, տեսնելով որ մեծամասնութիւն չէր մնացած, կանգ առինք և խնդիրն այսօրուան ձգեցինք: Եւ որովհետեւ նոյն սրահուն խօսքին կարգը Տ. Մատթէոս վարդապետին մնացած էր, ուստի խօսքն անք կուտամ, և կը հրատարակուի:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴ. — Օրակարգին վրայ խօսելիք չունիմ. արդէն անոր վրայ առեմնախօսութիւնս բովանդակ ըրած և աւարտած եմ. այս անգամ խօսելիքս ոչ ուրիշ բանի՛ սյլ այն նիւթին կը վերադրեմ, որուն վրայ անցեալ նըստին Տ. Պողոս Խօշտմեան և Տ. Ամբրոսիոս վարդապետք խօսեցան: Պիտի սրտախախտեմ անոնց համարտելու, բայց նախապէս պիտի հարցնեմ Պիւանին թէ արտօնութիւն ունի՞մ սրտախախտելու: որովհետեւ անցեալ անգամ նոյն ստեղծարան հարց խօսքերն արգիլել ուղղեցաւ խնդրէն դուրս է ըստելով:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Արդէն զխօսք որ վիճարանութեան առարկայն վարչական կազմակերպութեան խնդիրն է: ուստի կարող էք ձեր ըստելիքները այն խնդրայ շրջանակին մէջ ամփոփել և անկէ դուրս չսահել:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴ. — Վիտէք՝ երեսփոխան էֆէնտիներ, որ երբ ասկէ առաջ վերաբրնիչ յանձնաժողովայ կողմէ իրրե տեղեկարներ խօսեցայ, ըսի թէ փորձառութեան վրայ հիմնեալ պիտի սրբադրուին Սահմանադրութեան ինչ ինչ արամադրութիւնները: և ժողովը ընդունեց այս մասնակի վերաբրնութեան առաջարկութիւնը, ինչպէս որ մեր 63 ի վաւերացեալ Սահմանադրութիւնը գծած է: Մինչև ցարդ Արծնական ժողովայ պաշտօնին և կազմակերպութեան վրայ խնդիր չկար. ըսել է թէ այն իւր տեղը մնացած էր և անոր նկատմամբ որեէ փոփոխութեան մը հարկը տեսնուած չէր: Բայց հիմա խնդիր մը դուրս կելնէ Արծնական

ժողովայ կազմակերպութեան վերաբերեալ, այն է թէ Պօլսի Արծնական ժողովն եպիսկոպոսներէ բաղկացած չըլլալուն համար տկար և անզոր վիճակի մէջ կը գտնուի եղեր, և թէ եկեղեցւոյ սրահանջումն այն է եղեր որ խորհրդական մարմնը միայն եպիսկոպոսներ կը կազմեն, խոյ վարդապետք և քահանայք անոնց քով խորհրդակից են միայն: Ես այսպիսի բան մը չեմ կարգացած մեր եկեղեցական սրտմտութեան մէջ. ստոյգ է որ եկեղեցական ժողովներ և զած են ժամանակաւ և հիմա ալ կըլլան զանազան խնդրայ համար, ինչպէս որ համադրամար եկեղեցական ժողովներ ալ ունեցած ենք և պիտի ունենանք ի սրահանջել հարկին, ուր վարդապետք և քահանայք եպիսկոպոսաց հետ հասարակեցաւ կը վիճարանին, և ոչ թէ խորհրդակից միայն կը գտնուին. բայց մեր Արծնական ժողովն ոչ ստոյգմէ մին է, ոչ տեղեկական ժողով է և ոչ ալ դաւանական ժողով: Արծնական ժողովը վիճակուոր եպիսկոպոսներէ բաղկանայ ըսելն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ուրիշ զիրք մը տալ անոր, և այն առեմ անուան ալ փոխել պէտք է և ըսել դաւանային կամ վիճակային ժողով: Մեր Արծնական ժողովայ պաշտօնին և կազմութեան բնութիւնը կը պահանջէ որ Պօլսի մէջ գտնուած եկեղեցականաց անդամակցութեամբ և անոնց միութեան ու առանձնութեան մէջ տնօրինէ ազգին մէջ պատահած կրօնական խնդիրներն եկեղեցւոյ օրինակաբար ժողով գումարել հարկ լինի, այն առեմ միայն արքեպիսկոպոսներ կը հրատարէ խորհրդակցութեան համար, և այն ալ իւր մօտակայ թեմերէն միայն, որոնք կուգան և համար գումար ժողովին մէջ մէկ մէկ անձնակա: Քանի որ այս այսպէս է և այսպէս պէտք է ըլլայ, աւելորդ է և մեր եկեղեցւոյ սրահանջումն դուրս է ըսել թէ Պօլսի Արծնական ժողովը վիճակուոր եպիսկոպոսներէ բաղկանալու է և դաւաններէն եպիսկոպոսներ հաս բերել նստեցնելու է. 100 տարիէ ի վեր՝ յորմէ հետէ հաստատեալ է սրտախօսքութիւնն Պօլսոյ, այսպիսի բան մը ոչ եղած է և ոչ լուած:

Ազգարե Զանայ մէջ կայ այդ անոնց

վիճակուոր եպիսկոպոսները հոս իրենց սրտախօսքին բովն են միշտ. բայց անոնցը կախարհակախտութիւն է, և ոչ մերիինն պէս Պօլսի սրտախօսքութիւն միայն: Արծնէ թէ մեր Արծնական ժողովը միայն Պօլսի եկեղեցականներէն բաղկանալով չէ կարող իւր պաշտօնն անաշտութեամբ և խղճի մտօք կատարել. սխալ է սոսքս կըլլայ թէ այն եկեղեցականներն՝ որ աշտութեամբ կը վարուին, կեղծաւոր են: Երբէք չենք կրնար ընդունել թէ Պօլսոյ կղերք չխօսիր և ճշմարտութիւնը չարաչարակէր. եթէ անցելոյն մէջ գտնուած են այդպիսիներ և եթէ ներկային մէջ ալ կան՝ կեղծաւորութիւն է ըրած նին. երբ ճշմարտութիւնը կը տեսնեն և ճշմարտութիւնը կը խօսին սրտաշոճ լեզուով, մեր Պատրիարքները կը ըսեն, քանզի հոյք են մեղի: Աւտի տեսելի է ըսել որ Պօլսի եկեղեցականները շահ ունենալով ափսոսած են չխօսիլ և աշտութիւն ընել. միթէ Պօլսոյ կախարհակախտը եթէ բերենք հոս Արծնական ժողովայ անգամ ընելու, չպիտի ենթադրէ թէ երբ աշտութեամբ չխօսուի և Պատրիարքին դէմ ելնէ, սրտաշոճաբար կըլլայ. քու լիցի որ այսպիսի բաներ ընդունինք. ուստի և հերքելի է այս պատճառներով Արծնական ժողովայ կազմութեան մէջ փոփոխութիւն մտցնել:

Ամասեան էֆէնտին իւր առեմնախօսութեան մէջ ըսած է թէ տեղական և դաւանական մասնաժողովներ հաստատելու համար Խրիմեան Սրբազանին ըրած առաջարկութիւնն անպատասխան մնացած է. այս ալ սխալ է. վերաբրնիչ յանձնաժողովայ տեղեկագիրն ընթերցողները տեսած են արդէն թէ այդ մասին ալ լիւրջ սրտախօսումուած է:

Ղարով Պօլոս վարդապետի առեմնախօսութեան վերջին ուրիշ մէկ բանի կէտերուն, անոնց ալ կուգեմ օրատասխանել, բայց խնդրէն դուրս են:

Տ. ՊՈՂՈՍ ՎԱՐԴ. — Խնդրէն դուրս չէ, բանի բանի տեղամ խօսուեցան:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴ. — Սահմանադրութիւնը Արծնական ժողովայ պաշտօնին սահմանը գծելու անթիւ երբ կրնէ թէ այս ժողովն ազգին կրօնական գործոց տեսչութիւնը կը վարէ:

կը հասկցուի թէ իւր տեսչութիւնն ընդհանրապէս առեմնա զրայ կը տարածի. մէկ մ'ալ վարդապետաց ձեռնադրութեան մասին Սահմանադրութիւնը սրտախօսած է որ դաւանաց մէջ սատահանելուն համար Արծնական ժողովն որոշում պիտի տայ:

Այսչափն առ այժմ՝ այն նիւթին վրայ բառական կը համարիմ. թէ և ուրիշ ըսելիքներ ալ ունիմ, բայց անոնք սրտաշոճ ժամանակին կը թողում:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Օրակարգին վրայ անցեալ նախն խօսք առնող առեմնարան չմնաց. եթէ այսօր ուրիշ խօսք ուղղ կայ, կը հրատարակուի ի բեմն:

ՄԷՐԵՏԻՄ-ԳՈՒԼԻ ԷՅ. — Սահմանադրութեան վերաբրնութեան մէջ Վարչական մարմնոյ կազմակերպութեան վրայ առաջին անգամ է որ պիտի խօսիմ, բայց մեծ յոյս ունիմ որ վերաբրնութեան այս մասն այլ ևս պիտի լուծուի:

Պատուարժան պաշտօնակիցներէս ամեն անոնք որ այս խնդրոյն համար բեմն ելան, իմաստուն բնադատութիւններ ըրին, խնդիրք բաւականէն աւելի ձեռնեցին, անոր մէջ մի մասերը լուսարանեցին և մէկ մէկ նոր առաջարկութիւններ բերին դիպեցին դիւանին վրայ: Այս առաջարկութեանց թիւն երթալով այնչափ ստուարոյցա՛ որ վայրկեան մը կարծեցինք թէ՛ անոնց կոյտին ներքեւ խնդրոյն բուն ոգին պիտի խեղդուէր:

Սխալ կարծիք մ'էր սոսքս, որ երկու սրտաճառ ունէր: Մէկ մ'այն թէ՛ վիճարանութիւնն իւր սահմանին մէջ սպառած էր և ալ ըսելիք բան մը չէր մնացած խնդրոյն վրայ. ուստի և նոր բան մ'ալ ըսելու համար բնականաբար սահմանէն դուրս կը սահէինք: Երկրորդ սրտաճառն ալ այն էր թէ՛ առաջարկու երեսփոխանները թէ և այլ դուներ ձեռք կ'ին խնդրոյն մէջ և ընդհանրապէս ընդգնախօսելով սխեր էին թէպէտ վիճարանելու, բայց ըստ որում խնդրոյն հեռակէտը մի՛ երթալով իրարու մօտեցած էին և անոր քող մը կամ բարակ գիծ մը միայն կը բաժնէր զիրենք, զոր սէտք էր խղել և բաճալ:

Ալ համարձակիմ ըսելու թէ՛ այս օրատօս

ները վերջան սյլ ևս և խնդիրը կատարելուդէս հասունցու :

Ահաւասիկ ինչպէս :

Այն քաղցնաթիւ կարծիր և առաջարկութիւնը որ Արշական մարմնոց կողմակերպութեան վրայ յայտնուած էին պատուարժան պաշտօնակցացս կողմէ : զլիաւարարար երեք կարգի կը բաժնուէին ըստ իս :

Առաջին՝ ներկոց դրութիւնը սրահէ : Բիշ շատ բարեխօսութեամբ :

Երկրորդ՝ սրաշտօնէական դրութիւն հաստատել : սոս կամ այն կերպիւ :

Եւ երրորդ՝ Խորհուրդներով զործելու դրութեամբ վարչական մեքենայն պարզել :

Ես ներկոց գրութիւնը սրահէու փախորդներին չէի : Վասն զի անձնական վարձերով իսկ համոզեալ եմ թէ՛ անոր խել մը պաշտօնական ձեւերու կրճիմներուն մէջ : կրճիմներ՝ որ ժամանակին լաւ քօնքոջ մը կատարելու մտօք՝ և թե՛ րես սա հարկի՝ օրէնագրեալ են : ոչ պատասխանատուն կորելի է գտնել և ոչ գործադիրը :

Որ և է գործի համար երբ մեր արդի Խորհուրդները կամ Հոգարարութիւնները հարցապահներին : մեզ կը պատասխանեն թէ՛ « Մենք « չէինք անոր գործադրութիւնն հրամայողը » : մեր իրաւասութիւնը պարզապէս կարծիր « յայտնել անգին չանցնիր » : Բազ. Ժողովն էր « որ որոշեց և գործադրութիւնը հրամայեց » :

Եւ եթէ Բաղարարական ժողովը պատասխանատու բանել ուզեմք : անկից առնելիք պատասխաններս ալ սա է թէ՛ « Չեւնհաս մարմինն սյալէս ար « ժան դատեր էր : ևս ալ որոշեցի որ ըստ սյ « նրմ գործադրութի » : Իսկ Սրբագան Պատրիարքն ամենայն իրաւամբ կըսէ թէ՛ « Իմ արք « սաւորութիւնս վարչական Ժողովոց որոշմուն « քը գործադրել է . և եթէ չգործադրեմ , այն « ստեն միայն պատասխանատու կրնար բանել « զիս » : — Այս է ահաւասիկ ներկոց գրութեան արդիւնքը :

Պաշտօնէական դրութեան ալ սրաշտօնան չեմ : վասն զի՝ որքան և օգտակար լիճի սյդ գրութիւնը՝ երբ մեր արդի վիճակը աչի ուշով քննեմք : զիսին է հասկնալ որ ժամանակը հասած չէ և մեզի համար սչաս է այն : Մեր

ուրած անձինքը : ձեռնհաս և վստահելի անձինք : սրաշտօնէական հրապարակութեան համար : նախապէս երկու բան ընել պէտք է : Աղգային կեզրոնական սնտուկին հասութից արդիւններ ապահովելով դրամ հոյթնայթեւ : և ժողովրդեան կարծիքն ազատարոյր սկզբածրք բիշ մ'աւելի սագորելով նախապաշարման մշուշը վարարուել :

Ար մնար երրորդ դրութիւնն՝ սրուն ևս յարեալ եմ վերադննութեան սխած օրէն . վստան զի այն եզանակը յարմարագոյն կը գտնեմ՝ մեր արդի վիճակին : որ ձեռնհաս , գործունեայ և միանգամայն ձրի մարդ կը փնտաէ իւր վարչական մարմինը կարելու համար :

Եւ թէպէտ ըստ այս դրութեան արդէն ներկայացեալ առաջարկութեանց մէջ իմ կարծեալ ըստ մեծադոյն մտքը կը բովանդակիին : այլ ըստ սրում այն առաջարկութիւնը զանադան կէտերու մէջ տարբերութիւններ ունին իմ կարծիրներէս : բնական էր որ առաջարկութիւն մ'ալ ևս բերելի Ժողովին :

Այս արամագրութեան մէջ էի վերջընթեր նստին : երբ իմացայ թէ՛ առաջարկու երեւիտ խանր Ժողովոց դումարմունէ յառաջ թեթե փորձ մը փորձեր են համաձայնելու : բայց ժամանակը չէ ներքեր իրենց բաղձոյցեալ նորասակին ժամանել :

Խօսելէ լուսադոյն համարեցոց սղաչել և բաժակերէ զիրենք որ այն փորձը նարսկեն : Հաճեցան լսել ինձ և քանիցս դումարեցան : զիս ու իրենց մէջ ասին և ևս ալ խնդանն գործակցեցոց իրենց՝ համաձայնութիւն գոյացընելու համար :

Գոհ եմ որ այս անգամու փորձը բուլղոյթին ապարդիւն չեղաւ և առաջարկութեանն սմանք փոխադարձ գոհարութեամբք համաձայնեցան :

Փախարելի էր որ համաձայնութիւնը կատարեալ ըլլալու համար ամեն առաջարկութիւնս : Եւ եթէ չկրցան զիրար համոզել կատարելապէս ու միանալ : գոնէ սո՛ օգուտը բաղեցինք ազատ վիճարանութեամբ որ : իրենց տարբերութեան աւելի խօսից ու բացատրութեան ձեւերու մէջ՝ բան թէ սկզբան ու նպատակի վրայ կոչանալն երեան եկաւ : Տեսան թէ ամուր պատնէչ մը չէր զիրենք բաժանողն և ան

համաձայնութեան կէտերը բիշցան : միանգամայն և խնդրոյն սահմանին մէջ ամփոփուեցանք :

Այժմ իմ յառաջ դնելիքս նոր առաջարկութիւն մը չարտի ըլլաց : Տեսիրք Երեւախօսանք : սյլ համաձայնութեան արդիւնք մը՝ որ բաղմութիւն ձայնակիցներ ունի : Այս արդիւնքը պատկառելի Ժողովից բերելու պատիւն իմն է : իսկ անոր փոսքն՝ առաջարկու երեւախօսանոց բաժինն է : սրայ օրէնագրական տաղանդին և անկեղծ ուղղափութեանը կը պարտիւք :

Առաջարկութիւնը ներկայացնելէ յառաջ պէտք է զիտել տամ Ժողովին թէ՛ խմբագրեալ յօդուածներ չեն իմ ներկայացնելիքս : այլ սրաղաղէս արգային վարչական մարմնոց կողմութեան՝ իրաւասութեան սահմանին և ընտրութեան եզանակին հիմնական կէտերն են : զորս Ազգային Ժողովը միանգամ ընդունելէ ետե՛ նայն հիմանց վրայ խմբագրել կուտայ յօդուածները : Այս խմբագրութիւնը կուզէ վերադննիչ Յանձնաժողովը կատարել տայ Ժողովս : կուզ յատուկ յանձնաժողով մը կարգէ և կամ՝ լաւ ևս՝ իւր Խմբագրութեան Վիւանին յղէ : Այդ հիմնական գործ չէ ըստ մեզ :

Պետք է յուսելնեմ նաև թէ՛ այն կէտերն՝ անպատճառ իր օրինական կէտ՝ Սահմանադրութեան մէջ զեւեղելու պահանջում մը չունիմք մեր : Ընդհանրապէս կը փափարթիւք որ Ժողովը գտնենք՝ իրր հիմնական կէտ՝ բաւարկելէ յետոյ : այն մտաւրը միայն գնէ Սահմանադրութեան մէջ : որք չեն կրնար դուրս ձգուիլ : և մնացեալները ներքին կանոնադրութեան մէջ զեւեղել : Օրինակի համար : աւելի գոհ կըլլանք եթէ ընտրութեան մասին Սահմանադրութեան մէջ այսչափ միայն գրուի թէ՛ Ազգային վարչական վարմինն թեղնաւար Ժողովն կրնարուի : իսկ ընտրութեան եղանակին վերաբերեալ միւս բոլոր պարագաները ներքին կանոնադրութեան վերապահուի : Այսպէսով՝ եթէ ընտրութեան եղանակին մէջ բարեփոխութեան կարօտ կէտեր նշմարեմք փորձատութեամբ : կրնամք գտնուք ռիւրութեամբ կատարել : և հարկ չմնար մեզ՝ ոչ Բ. Պրան համար կարեւորութիւն չունեցող խնդիրներու առթիւ բարեխնամ կառավարութիւնը ձանձրացնելու և ոչ ալ ժամանակի կրուտ ընելու :

Այս կարեւոր պարագաները Ժողովոյց զիտողութեան ներկայացնելէ յետոյ՝ կը դառնամ մեր առաջարկութեան : և զանի Չեր ուշադրութեանը կը յանձնեմ :

Վարչական մարմնոց կողմակերպութեան խնդիրն ինչպէս ասկից յառաջ թուած էր Մայր Վիւանը՝ հեռեկալ մասերը կը պարունակէ : կազմութիւն : Սահման իրաւասութեան : Երանակ ընտրութեան և թիւ : Տնտրութիւն սրաշտօնի և վերջնորելութիւն :

Սանցմէ վերջին երկուքը մեծ կարեւորութիւն չունին ըստ մեզ : սաստի և առաջին երեք մասերուն վերաբերեալ են մեր առաջարկելի կէտերն : որ ահաւասիկ :

կազմութիւն

Ազգային Ժողովին մատակարար իշխանութիւնը Վարչական Ատենակ մը յանձնել : ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքի : և այն Ատենակը՝ ազգային գործոց տարբեր ճիւղերուն համեմատ՝ հինգ յատուկ Խորհուրդներու բաժնելով անոնց ձեռնհասութեան յանձնել ազգին Արժանական : Արթական : Տնտեսական : Պատասխան և Քաղաքական գործոց անօրէնութիւնը :

Սանակ իրաւասութեան

Արժանական Խորհրդոց իրաւասութեան սահման դնել՝ Սահմանադրութեան 28 և 29 յօդուածոց սրամագրութիւնք :

Արթական Խորհրդոց իրաւասութեան սահման դնել՝ Սահմանադրութեան 45 յօդուածոց սրամագրութիւնք :

Տնտեսական Խորհրդոց իրաւասութեան սահման դնել՝ Սահմանադրութեան՝ Տնտեսական : Անօրէնից : Երեմիոց : Ատակաց և Հիւանդանոցի Հոգարարութեանց վերաբերեալ 46 , 48 , 49 , 50 և 51 յօդուածոց սրամագրութեանց համաձայն՝ ազգին կողուածական և ելեւմտական գործոց անօրէնութիւնը :

Պատրական Խորհրդոց իրաւասութեան սահման դնել՝ ամեն ազգային վճ և ամբաստանութեանց՝ նոյնպէս ազգահասարկ և արձանագրոց անօրէնութիւնը : և Պատրիարքական Փոխանօրդին նախագահութեան ասի գործող ստեանք՝

իր նախադաս առեան՝ պահելով, անոր արձակած վճույց վերաբնութիւնը :

Քաղաքական Խորհրդոց իրաւասութեան սահման դնել՝ ազգային բաղադրական և յարաբերական ընդհանուր գործոց տեսչութիւնը, յանուն Վարչութեան Բ. Գրան մատուցանելի առաջարկութեանց և տեղեկագրութեանց՝ նոյն պէս և միւս Խորհրդոց իրաւասութեան քան չ'ընկնող խնդրոց՝ անօրինութիւնը :

Իւրաքանչիւր Խորհրդոց իրմէ ընտրեալ Ատենապետին նախադասութեամբ՝ ինքնուրոյն անօրինելի ազատութիւն տալ, այն խնդրոց համար՝ որք պարզապէս իւր ձեռնհասութեան կ'ենթարկին, և ուղղակի պատասխանատու կարգել առ Ազգային Ժողովն իւր որոշմանց և արձարնութեանց համար :

Իւրաքանչիւր Խորհրդոց որոշմանց օրինաւորութիւնն՝ առ նուազն երեք ձայնից միացման մէջ փնտսել :

Երկու կամ երեք Խորհրդոց միանգամայն վերաբերեալ խնդրոց անօրինութիւնը՝ ձեռնհաս Խորհրդոց միացեալ նստին, ինչպէս և հանրական խնդրոց անօրինութիւնը Վարչական տառանքին լիազուժար նստին վերադասել, և հետեւապէս մասնակցող Խորհուրդները համերաշխաբար պատասխանատու կարգել :

Երանակ ընտրութեան և թիւ

Վարչական Ատենան ընտրութիւնն Ազգ. Ժողովոց գաղտնի բուէով կատարել՝ հետեւեալ կերպիւ :

Քաղաքական Խորհրդոց Ատենապետն ընտրել՝ Ս. Պատրիարքին բերելիք եանունը զեղչելի ցանկին վրայ :

Արձակիան Խորհուրդն ընտրել՝ Ս. Պատրիարքին բերելիք հնգամուն կրօնագէտ եկեղեցականաց ցանկն իւր ամբողջութեամբ բուէարգելելով, որ բաղեալ ըլլայ Եկեղեցական Համագումար Ժողովն պատրաստեալ ետապատիկ ընտրելեաց ցանկն :

Արձակիան, Տնտեսական և Գաւառական Խորհուրդներն ընտրել Ս. Պատրիարքին՝ Քաղաքական Խորհրդոց Ատենապետին հետ համաձայնութեամբ բերելիք հինգ ուսումնագէտ, հինգ տնտեսագէտ և հինգ օրէնագէտ աշխարհականաց երեք տարրեր ցանկերը զստ դաս՝ իւրեանց ամբողջութեամբ՝ բուէարգելելով :

Քաղաքական Խորհուրդը կազմել՝ իւր յատուկ Ատենապետին հետ Արձակիան, Արձակիան, Տնտեսական և Գաւառական Խորհրդոց Ատենապետներն :

Այս եղանակաւ ընտրեալ քսան և մէկ անձանց պաշտօնակալութիւնը կայսերական հրամանաւ հաստատութեան ենթարկել :

Վարչական Խորհրդոց իւրաքանչիւրին անկուճը՝ միւս Խորհրդոց անկուճը չ'ենթարկել, ինչպէս և Քաղաքական Խորհրդոց անկուճը՝ միւսոց Ատենապետներուն միայն անկուճն ենթադրել :

Ս. ԱՊՐՈ	Ս. ՄԷՐԵԼԻՄ-ԳՈՂԻԺ	Կ. Ս. ԽՅՈՒՆՅԵԱՆ
ՕՂԱՆ ԵԱՂԱԵԱՆ	ԹՈՒՄԵԱՆ	Տ. ՓԷՏՏԻՄԱՆՅԱՆ
Ն. ՔԱԶԱՅԵԱՆ	Ա. Ա. ՏԻՐՐԻ	Մ. ԵՆԱԵԱՆ
Թ. ԹԻՐԱՆ	Լ. ՄԱԳՈՒԵԱՆ	Ս. ԵՍԵԱՆ
ԱՐԿ ՈՒՆՅԵԱՆ	Թ. ԿՈՄԻՇԵՎՐՏԱՆՅԱՆ	ՆՈՐԵԱՆ
ԹԱԿՈՐ ՆՈՐԱՏՈՒՆՅԱՆ	ՍՏԵՓԱՆ Մ. ՊԷՆՈՒՆՅԱՆ	
ԳՐԿՈՐ ՄԷՆՄԻՆՅԵԱՆ	Տ. Գ. ՍԵԱՆԱՆ	Ն. ՄԷՋՊՈՒԲԱՆ
ՏԻՊ. ԿՈՄԻՇԵՎՐՏԱՆ	Ս. Մ. ՇԱՆԱՆ	Ն. ՇԱՆՊԶ
Ս. Ս. ԶԵՆՏՐՅԵԱՆ	ԵՂԱԶԱՐ Մ. ՄԵՆՈՒՆՅԱՆ	Գ. Ս. ՄԵՆՈՒՍ
ՄԵՆՈՒՍ ԶԱՄԱՆԱՆ	Ս. ՂԱԶԱՐ Մ. ՇՈՂՈՒՆԱՆ	
Մ. ԳԱՓԱՄԱՆԱՆ	ՅՕԼ. ՅՈՎԱՆՍԵԱՆ	Թ. ՊԷՆՈՒՆՅԱՆ
ՅՈՎ. ՊՅՍԱՆԱՆ	ԿԵՐԱՓՅՏ Գ. ԱՂԱՐՄԱՆԱՆ	
ԱՊՐՈՍ ԱՂԱՐՅԱՆ	Մ. ՊԵՏՐՈՍ ՄԻՍԵՐԱՆ	

Ար տեսնել, Տեսրբ Երեսօխանը, որ մինչև ցարդ ներկայացեալ առաջարկութիւններն ինչ քաղեալ ծրագիր մ'է այս, ձեռնհաս և գործուն վարչութիւն մը կազմելու մտք սրտաբանութեամբ, որ զրեթէ վիճարկութիւն չվերջընէր. վասն զի ինչ որ կարելի է բուէ տար դէմ, մեծագոյն մատամբ իւր պատասխանն ունի արդէն Չեր բաժն առեւտրականաց մէջ : Արմայի զանոնք կրկնել հոս, բայց Ժողովը ժամաւաճա չընելու համար զանց կանեմ և առայժմ կիջնեմ բեմն, միշտ պատասխանելու պատրաստակամութեամբ, եթէ հորի ըլլայ :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԵՅ. — Ազգին առջև շատանց հետ վերաբնութեան խնդիր մը կայ. կը տատանի ու կը տատանի և չկրնար լուծում մը գտնել : Ես թէ իրրե խնդիրը և թէ իրրե երեսօխանն այս բեմին վրայ հաստ-

բակաց կարծեաց թարգման ըլլալով կը յայտնեմ թէ ժողովուրդն այնքան ձանձրացած է որ եթէ քիչ մ'ալ երկարի այս խնդիրն, ինչ կ'ըլլայ թող ըլլայ պիտի ըսէ և իւր թերեւ չուզած օրէնքն իրրե շղթայ իւր վիզը պիտի անցունէ : Վերաբնութեան խնդիրն ս'լ յուզեց յայտնի է որ վերաբնութիւնը հարկաւոր գատեալ կարող մարմինը՝ մէյ մը Ազգային վարչութիւնն է և երկրորդ երեսօխանութիւնը : Ասկէ առաջ նախորդ Քաղաքական Ժողովն էր որ վերաբնութեան պէտք կայ ըսաւ և ուղեց. հետեւաբար Ազգային Ժողովն ալ ձեռնարկեց վերաբնութեան խնդրոյն. իսկ սրդի Քաղաքական Ժողովն եկաւ յայտարարեց թէ վերաբնութեան պէտք չկայ. ուրեմն երկու հասարակապետներն կը գտնենք մեր առջև, որոց մէկը վերաբնութեան պէտք ըլլալը և միւսը չըլլալը կը յայտնէ, սակց' վերաբնութեան այնքան հիմնական պէտք մը չունենալնիս կը հասկցուի. բայց ըստ որում անգամ մը վերաբնութեան խնդրոյն ձեռք զարնուած է, և սոցքան զանազան կարծիքներով յառաջ գացած, բնաւ պէտք չունինք բուէ չենք կրնար, այլ քիչ շատ սրբագրութիւն մը ընել պարտաւոր ենք :

Ասկէ առաջ բերուած խել մը ծրագիրներն ետքն այսօր Մէրեկ՝ գալի Էֆէնտին ալ առաջարկուած փոխօխելի արտազրութեանց վերայ ծրագիր մը բերաւ իրրե բովանդակութիւն բոլոր ծրագրաց, ստորագրեալ խել մը երեսօխաններէ, որոց կազմն իրրե տեղեկարներ բացարկեց թէ քիչ շատ կարծեաց համաձայնութիւն գոյացած է. իւր բացատրութենէն զլիսաւորաբար սա խնայանք որ կարծեաց տարբերութիւնը մեծ բան մը չէ և Մահմանադրութեան ձեռք յօդուածէն անդին չանցնիր : Մահմանադրութիւնը Քաղ. Ժողովոց համար կըսէ թէ չկըրնար ինքնին խնդիր մը լուծել առանց Տեսուչ Խորհրդոց համար ալ կըսէ թէ չեն կրնար առանց Քաղաքական Ժողովոց որոշման ինքնին անօրէնութիւն մը ընել. բուէ է թէ շղթայ մը կայ որ Քաղաքական Ժողով և Տեսուչ Խորհուրդները միմեանց հետ կապած է, այնպէս որ ոչ մէկը և ոչ միւսը կարող չեն իրարմ գառուիլ և ազա-

տօրէն գործել : Այս հանդոցը բակերու համար վերաբնութեան յանձնարարութեամբ միջոց մը առաջարկած է, այն է Տեսուչ Խորհրդոց միացումը և Ազգային Ժողովն ընտրութիւնը, որպէս զի Քաղաքական Ժողովն անկախ ու ազատ կերպով գործելու կարող ըլլայ : Իսկ միւս բոլոր առաջարկութեանց տէրերը կը տեսնենք որ մէկ կէտ մը չեն ընդունիր, այն է Տեսուչ Խորհուրդ անունով մարմին. բայց Խորհրդոց Քաղաքական Ժողովն բաժանուած, փոխանակ մէկ տեսուչ Ժողովի մէկ քանի գառ զստ Խորհուրդներու կազմութիւնը և Ազգային Ժողովն ընտրութիւնը կընդունին, և վերաբնութեան յանձնարարութեան ալ բնաւ անոնց մէկ ըլլալուն տեղ մէկ բանկներու բաժանման դէմ չկենար, ինչպէս նաև բնաւ դէմ չէ կատակոց և Վանօրէից Խորհրդոց բարձման. վասն զի ինքն բաժն է վերցնել Վանօրէից Խորհուրդը, վերցնել կատակոց Հոգաբարձութիւնը : Այս երկուքին վերցուելն ետև կը մնայ անդին դատական մասնաճառովի և Քաղաքական Ժողովի գոյութեան խնդիրն : Առաջարկողներ եղան որ Քաղաքական Ժողով պէտք չէ. յետոյ այս առաջարկութիւնը ձեռն մը տակ ետ առին, բայց յատակ կերպով ետ առած չեն. և ահա հոս է ամենէն զլիսաւոր և ամենէն կենսական կէտը : Վանանք թէ արող կառավարութեան առջև ինչ է մեր վիճակը և ինչ են մեր սրտածնութիւններն. ուրիշ երկրի մէջ գտնուած հոյոց վիճակն ալ մեր աչքերէն անցնելու համար, հասկանալի որ մեր սահմանողական վիճակն անոնց ալ կրնայ օրինակ ըլլալ և գրգիռ տալ մեր վարչական վիճակին նըմանեալ. քանի որ Տնտեսական մէջ ազգ մ'ենք, անհատական և ազգային ներքին գործեր ունինք, զոչոչ գտնուելու և պէտք չկայ ըստաճը հանդիսաւոր կերպով մերձեալ յայտարարներ թէ աստոր ոչ միայն պէտք ունինք, այլ և այլ մեր ամենէն նախնական իրաւունքն է տուեալ կայսերական կառավարութեան կողմն : Անոնք որ Քաղաքական Ժողովի պէտք չկայ կըսէին, տեսնելով որ ձախող բան մը ըսած եղան յետոյ ընդունեցին, ըսի, բայց ինչ կերպով : Մերեւելմ-գալի Էֆէնտին բերած ծրագիրը տակաւին հոս չեկած դուրսն առաջարկութեանց հեղինակներն Ժողովակ մը կազմուեցաւ, ար ես

այ ներկայ էի. հոն վարչական հինգ խորհուրդ. ձերու շարքին մէջ Քաղաքական ժողովը կամ խորհուրդը հինգերորդ դասած էին, այսինքն ու մենկն անկարևոր: Ընկեր հոն թէ Քաղաքական նրա իւր կարևորութեան շարքովը կրօնականն անմիջապէս կտրը գրուելու է: սակայն ասոնք մէկ կտրով շարտարածութեան մէջ առաջնութեան կարևորութիւն չունենալը մէջ բերելով հանդերձ այսօր դարձեալ հինգերորդ դասելով բերած են հոս առաջարկութիւնն: Ըսել է որ եթէ կրնալուն ալ Քաղաքական ժողով մը ունենալ, ո՛չ մեր կարծածին պէս բարձր, այլ նուազա զիրքի մը մէջ կրնալուն: Այսպէս գտա՞ տեսէք ընտրութեանը ալ ո՛րչափ նուազ զիրք կուտան անոր, կրնան թէ Ազգային ժողովն ուղղակի չորս խորհուրդ պիտի ընտրէ: յետոյ այս խորհուրդներն իրենց ատենապետները պիտի ընտրեն և այս ատենապետաց դամարմամբը պիտի կազմուի Քաղաքական ժողովն: Ըսել է՝ Քաղաքական ժողովն ուղղակի Ազգային ժողովն չպիտի ընտրուի, և վարչական խորհուրդներն երրորդ ուղին՝ փոխելով իրենց ատենապետները, պիտի ձգած ըլլան Քաղաքական ժողովն: Այս ամենն կը հասկցուի թէ պիտի ունենանք Քաղաքական ժողով մը, բայց ո՛չ Ազգային ժողովն ընտրեալ. պիտի խորհուրդ՝ ունինք ըսելով, բայց չունինք, որովհետև մեր չենք ընտրած: Տեսէ՛ք Մասնաճարտութիւնն ի՞նչ մեծ սրտածան տուած է մեր Քաղաքական ժողովին, առձկերէնն ալ միատեղ կարգում որ չփոխեալ մտքեր եթէ կան սրտողին:

(Մասնաճարտութեան 41րդ յօդուածը տաճկերէն բարձրագոյն աստիճանը հանդերձ կարող է լինել) Ահա տեսաք որ տէրութիւնն այնպիսի Քաղաքական ժողով մը կուտայ մեզ, որ այդին յառաջադիմութեանը վրայ խորհի. սակայն ասոնք կառավարիկն որ ասանկ խորհող մարմին մը չունենան, այլ ազգին քաղաքական սկզբներուն համար, և այն ալ սրտաշահան սկզբներ են կրնան. հետևարար ասի չկրնար ընդունուիլ: Քաղաքական ժողովը ձեռք մը տակ վերցնուելու ուրիշ մէկ առարկան ալ ըսեմ: Այդին մէջ որչափ գծաւորութիւն որչափ շփոթութիւն ալ ունենանք, որ մը չպիտի լինի որ սրտաբարբարան

տեղադրանք չունենանք, որովհետև սրտաբարբարան կան որոշ գործ ունի ազգը. եթէ աշխարհ իրար անցնելու աղբը, որ մը չպիտի տեսնենք որ հիւանդանոցնիս առանց հոգաբարձութեան մնայ, որովհետև հիւանդանոց մը ունինք իրարէս. որ մը չպիտի լինի որ սրտաբարբարաննիս առանց գանձաբարձի մնայ, որովհետև ստակ կայ. ուրեմն քանի որ տեսական գործ կայ, այս ժողովներն ալ պիտի կենան. և ի՞նչ է մեր Քաղաքական ժողովին պաշտօնը: Մասնաճարտութիւնը լաւ դժած է անոր սրտածան, այն է՝ բայց յայտն ընդհանրական սրտածանը՝ դաստատանական վերաբնութեան պաշտօնը: Այս առաջարկութեան մէջ կը տեսնենք որ դատական գործերն ալ կառնուին ձեռքն. Ըսել է որ այս տեսութեանը ալ Քաղաքական ժողովը կրնան հետևարար նոյն առաջարկութեան մէջն զատական մասն՝ որ դրուած է, ի բայց անկող և Քաղաքական ժողովին տալով, մնայած մասերը կրնալուն: Գալով ընտրութեան եղանակին, Քաղաքական ժողովն ընտրութեան կերպը մեր ներքին Անտնադրութեան մէջ արդէն սահմանուած է. Արժանական ժողովն ընտրութեան մասին՝ խնդիր չկայ. չենք ընդունիր այն մասն՝ որ ընտրութեան կը վերաբերի. ճիշդ այնպէս կրնա՞ գուցենք ինչպէս մեր Անտնադրութիւնը սահմանած է. և որովհետև մեր վիճարանութիւնն ուղղութիւն մը չառայաւ, կը մնայ ինձ առաջարկել որ քուէի գրուի վարչական մարմնոյն 3 մասերէ բաղկանալը: Այս մնայ դատական մասը. մեր դատերն ի՞նչ են. սովորաբար ամենամական են. այս ալ Արժանականն և Քաղաքականին կը վերաբերի: Ուստի առաջարկութիւնս կրկնելով կը ըսեմ որ այս 3 մասերը քուէի գրուին, և ընտրութեան մասն էթէ չպիտի ընդունինք, ետքը կրնանք անոր վրայ վիճարանիլ: Չենք տակ չըլլայ, ամենայն սրտաբարբար մինչև հիմայ ինչպէս էր նէ՞ այնպէս սրտաբարբար Քաղաքական ժողովը: Թէ որ կարգը նորէն ընտրութեան կէտին կայ, այն ատեն իմ կարծիքս կը յայտնեմ:

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ատենաբանից շարքն արդէն կրայած է. ուրիշ ատենախօս չունինք: Օրէնքը կը սրտաբարբար որ որչափ ատենախօս կայ՝ ամէնը մտիկ ընելէ ետև կամ մէջ տես

զին և կամ ատենաբանից շարքը հասնելով, ատենախօսութիւնը դադարեցնելու և վիճարանութիւնը փակելու մասին Ժողովին կամըը հարցուի. սակայն վիճարանութիւնը փակելն անմիջապէս քուէարկութեան ձեռնարկել չենթադրէր: Ժողովը վիճարանութիւնը դադարեցնելով հանդերձ կրնայ քուէարկութիւնը սրտաբարբարութիւն ատենի ձգել, խնդիրը իրարանջիւր անգամ առանձինն լաւ խորհել և խնայատարելու համար. և կամ յանձնաժողով մը կազմել, որ եղած առաջարկութիւններն ամփոփելով՝ քուէարկութեան ենթարկելու կերպիս քան մը սրտաբարբար: Սակայն Ժողովը կրնար նաև անմիջապէս քուէարկութեան սկսել, և խնդրոյն էական մասերը քուէարկելու կտրը խմբագրութիւնը յանձնել յանձնաժողովի մը կամ իր զիւաններէն մէկուն: Հիմա ևս կը տեսնեմ որ Ժողովը խնդրոյն վրայ ուսումնասիրելու այլ ևս ոչ կարտուութիւն մ'ունի և ոչ փափար. վասն զի թէ՛ հոս և թէ՛ այլուր մասնաւոր դամարմաններու մէջ պէտք եղածին տակ լինեց և խնայատարից. այնպէս որ չուտով կրնանք միտքանիլ եթէ անխտաճութիւն ըսեալ գործելու տար չըլլար, որ մեր ազգին սովորներուն մէջ դժբարդարար թախանցած է: Բայց իս անմիջապէս քուէարկութեան սկսելու չենք, վասն զի առաջարկութիւններն շատ են և դանազան. նաև՝ ասոնք սրտաբարբար և հնար եղածին չափ մէկի կամ երկուրի ամփոփելու է որ քուէարկութիւնը դիւրանայ. և ասոր համար դիւստի աշխատութիւնը դիւրանելու դիւստմար յանձնախումբ մը կազմել պէտք է. եթէ Ժողովը կը հաճի, մինչև ցարդ առաջարկութիւն ներկայտարածող բազմաթիւ երեսփոխաններէն յորս դուազան դարձանց հետևողներուն մէջն մէկ մէկ անձինք դուսելով, և բուն Մասնաճարտութեան հեղինակներէն և վերաբնիչ յանձնախումբին մէկ մէկ հոգի անոնց յաւելնելով, մայր Գլխանի անգամներէն մէկուն հետ եօթնից յանձնախումբ մը կազմենք և անոր յանձնենք՝ եղած առաջարկութիւններն հնար եղածին չափ ամփոփել և մէկի կամ զէթ երկուրի վերածելով Ժողովին ներկայտարածել, ո՛չ թէ վիճարանութեան, այլ քուէարկութեան ենթարկելու համար: Այս կեր-

պով ինչպէս որ 7 հոգիով վիճարանեալ Մասնաճարտութիւնն ստանալու քաղդն ունեցած ենք ժամանակին, թերևս այս անգամ ալ նոյնպէս 7 հոգիով վերաբնեալ Մասնաճարտութիւն մը ձեռք բերելու բայցը կրնանանք: Սակայն նախքան դամենայն՝ պէտք է որ Ժողովը վճռէ իր քուէով, ատենախօսութեանց դադարեալը և վիճարանութեան փակումը:

Հետևապէս Ատենապետ փառանք քուէի գրու ատենախօսութեանց դադարեալը, և վիճարանութեան փակումն, որ 3 քուէի զէթ ամենամեծ մասամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովն:

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսել է թէ Ժողովը վճռեց՝ որ նոր ատենախօսութիւն չըլլայ, և վիճարանութիւնը փակուի. ուրեմն քան խնդրոյն վրայ այլ ևս խօսք չկայ, միայն՝ խնդիրը քուէարկելու ձեռն վրայ պիտի խօսուի:

Տ. ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Ի՞նչ ըսել է՝ այլ ևս խօսք չկայ:

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երեկէ՛ք Սրբազան, որ Ժողովին կատարած քուէարկութեան սկզբն ի՞նչ ըլլալը բացատրեմ: Վերաբնութեան Ազգային վրայ վիճարանութեան սկսելն ի վեր Ժողովն 30 ի չափ ատենախօսներ մտիկ ըրաւ, և այս խնդիրն ըստ բաւականին լուսարանուած կը գտանք. ուստի չուզէր այլ ևս նոյն նիւթին վրայ ատենախօսութիւն ըսել, և այս նկատմամբ վիճարանութիւնը կը փակէ. ահա՛ այս է կատարուած քուէարկութեան խնայար:

Տ. ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Ես չխնայոց տես կուին այդ վճիւր:

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Չեր Սրբազանութեան հաճելի ըլլալու համար նորէն կը հարցնեմ ժողովն:

Ատենապետ փառային այն հարցման երեսփոխանք միարեան սրտախօսանցին թէ վիճարանութիւնը դոցուած է:

Այս միջոցին Տ. Խորէն Սրբազան նորէն խօսիլ ուզեց, բայց այլ և այլ նատարաններէ ձայներ փոխանակուելով իւր խօսքը խափանե-

ցին, մինչև խոյ ժողովը սրահ մը խոր հանդարտութիւնը կորսնցուց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — (Պատրիարքներով) Էֆէնոսիներ, ժողովին ամեն նստերուն ներկայ գտնուողներն անշուշտ կը յիշեն որ օրինական ծրագիրներու համար Աստուածաբանութեան 3 անգամ բնթերցում, վիճարանութիւն և բուէ կը պահանջէ. առաջինը Մարտիոս ընդհանրութեան վրայ, երկրորդը՝ յոգուածոց վրայ մաս առ մաս և երրորդը՝ օրինաց ամբողջին և խորագրութեան վրայ. մեր մեր Սահմանադրութեան վերաբնութեան խորագրութիւնն իբր նորոգման ծրագիր մը նկատելով առաջին բնթերցումն Էֆէնոսի, և յետ վիճարանութեան որոշեցինք երրորդ բնթերցման անցնիլ. այն երկրորդ բնթերցման համար ծրագրին մէջ 4 յոգուած որոշեցինք, որոցս զի զատ զատ վիճարանութեան ենթարկուին. հիմա Ա. յոգուածոց վիճարանութիւնն ալ փակեցինք: Ըսել չէ՛ թէ բոլորովին վերջացուցինք խնդիրը. տակաւին վճիռ չտրուեցաւ. մեր բուէն պիտի տայ խնդրոյն այս գրոշմը. անկէ ետքը երրորդ բնթերցում մ'ալ ունինք որ զարձեալ վիճարանութեան աստարեղ կայ. այն ժամանակ փախարդները կրնան խնդրոյն վրայ ատենախօսել և վիճարանութիւն բանալ, բայց հիմա ո՛չ. հիմայ որոշման երկրորդ բային մէջ ենք. զեւ երրորդին շանցանք: Ար մնայ որոշել թէ ի՞նչ կերպով պիտի ձեռնարկենք բուէարկութեան: Ինչպէս քիչ մը յատուց բացատրեցի, եղանակ մը կայ բուէարկութեան, որ է խնդրոյն կտկան մասունքը, հեղձեալ բուէ ենթարկել: Սակայն այս եղանակը գործածելու ատեննիս դժուարութեան պիտի հանդիպինք: Ասոր համար որիչ զխրին եղանակ մը ցըցուցի Սահմանադրութիւնը հիմ բունելով՝ Յանձնաժողով մը կարգած ենք, որ մեզի ծրագիր մը բերուաւ, եղաւ 2, ասոր վրայ զանազան առաջարկութիւնք եղան որոնք 4 դրութեան վերածեցինք, եղաւ 6. այս 6 խումբերէն մէյմէկ հոգի առնենք և անոնց վրայ զխանէն ալ մէկ հոգի առնենք, կըլլան 7: Այս 7 հոգիին յանձնենք և բանք որ մէջերնին միտանին, աշխատին և առաջարկութիւն մը կամ երկուք խորագրեն և

բերեն՝ մինչև հիմա երածները ստորագրուի և ամփոփելով: Ասով գործը կը սարգի և կը զխրուուայ: Եթէ կընդունիր այս եղանակը, կրկին բացատրեմ 4 դրութեանց ինչ ըլլայը:

Առաջին դրութիւնը զոր հին դրութիւն անուանած ենք, ստուարանողները կըսեն որ վարչական 2 ժողովներն ու 4 անուշ խորհուրդները նոյնութեամբ մնան ինչպէս որ են Սահմանադրութեան մէջ. և միայն վարչական կանոնադիր մը չլինուի, որով կնճխոները փորձաւորն և կամ մանր բարեխօսութիւններ կառաջարկեն ամեն դժուարութիւն բանալու համար:

Այս դրութիւնը 6 հոգի ստուարան ունի. ասանցմէ մէկը կընտրենք և կըսենք, զուն այս դրութեան կողմէն գտնուէ յանձնախումբին մէջ և զնոյն ստուարան մը: Երկրորդ դրութեան տէր են անոնք՝ որ կըսեն թէ Վարչական 2 ժողովները սրահենք. իսկ 4 անուշ խորհուրդները միացնելով զատ և անկախ մայրին մը կազմենք. նոյն իսկ ընտրութիւննին Վարչական ձեռքէն անուշը բաղ ալ կայ. վերջուպէս 4 անուշ խորհուրդ վրայ տարրեր կընանի մը կազմեն ասանուշը. ասանցմէ ալ մէկը զատենք և զնեք յանձնախումբին մէջ: Երրորդ դրութեան կը հեռելն այն առաջարկները՝ որ կըսեն թէ 2 ժողով ունենանք, Արծնական և Քաղաքական. և այս վերջինը փոխանակ իւր գործերը օտար և ստորագրուալ ճիւղերու յանձնելու խոր մէջ բաժնէ: որով կնճուայ տեղի չլինար: Ասանցմէ ալ մէկը կարգենք յանձնախումբին անդամ. վերջուպէս՝ չորրորդ դրութիւն մը կայ որով կ'առաջարկուի թէ Պատրիարքարանի մէջ Պատրիարքըն ու մէկ Վարչական ատեան մը միայն ըլլայ. և մեր Արծնական, Քաղաքական, Ուսումնական, Տնտեսական և Ղաւտական գործերն նոյն ատեանի հինգ մասերուն բաժնենք: Ասոր ալ հեղինակը կառնենք յանձնախումբին մէջ, և այսպէս զխանի անդամոց մէկուն հետ կը կազմենք եօթնից յանձնախումբը:

Արդ, կառաջարկեմ որ՝

Ա. Գրութեան կողմէն Ս. Միջոցէական էֆէնոսին ընտրենք:

Բ. Գրութեան կողմէն Մատթէոս վարդապետ Խրոյնէական է:

Գ. Գրութեան կողմէ Կ. Խիսիւճեան էֆէնոսին:

Դ. Գրութեան կողմէ Ռուսինեան էֆէնոսին, որ հեղինակն է նոյն դրութեան, որոյ համար յատուկ սճեր ու բառեր ալ ունի:

Ար մնան մէյմէկ հոգի ալ Վերաբնոյն յանձնաժողովոց ծրագրին տէրերէն և Սահմանադրութեան հիմնական հեղինակներէն ընտրել. առաջիններուն կողմէն կառաջարկեմ Օղտէն էֆէնոսին՝ որ բուն տեղեկարներն է, և երկրորդայ ալ անունները աւտիկ ձեռք կը կարգամ, տեւէք կենդանի կողմներուն մէջէն ո՛վ կը գտնէք ձեր փառահովեանն արժանի:

Ատենապետ փաշան կարգաց Սահմանադրութեան հեղինակաց անունները, և ժողովականը Սուրէնեան Յօշտնէս էֆէնոսին առաջարկեցին իբր անդամ՝ կազմուելու Յանձնախումբին:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Այդ անձանց անունները նորէն տուէք՝ որ ըստ այնմ՝ բուէարկենք:

Այս առաջարկութեան վրայ Ղիւանը յիշեալ անձանց ցուցակը չինելով ներկայացուց, որ տհաւաարիկ:

Սիմոն էֆէնոսի Միջոցէական
Տ. Մատթէոս վարդապետ Խրոյնէական
Կարապետ էֆէնոսի Խիսիւճեան
Ռուսինեան »
Օղտէն » **Խօճասարեան**
Յօշտնէս » **Սուրէնեան**

Տ. ԱՄԲԵՐՈՍԻՈՍ ՎԱՐԴ. — Կառաջարկեմ որ Արծնական և Քաղաքական ժողովոց անդամներէն ալ մէյմէկ հոգի գտնուին յանձնաժողովոյն մէջ:

ԵՌՈՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Սուրէնեան էֆէնոսին անունն ալ գրուեցաւ ցուցակին մէջ. բայց նա այսօր ներկայ չէ. յետոյ կընդունիմ իմ ընդունիլ խօսք չըլլալու համար տեւիլ ըսէ ներկայ գտնուողներէն մէկն ընտրել. ևս Աղաբէկեան Սարգիս էֆէնոսին կ'առաջարկեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Յանձնաժողովին մէջ Արծնական և Քաղաքական ժողովոց կողմէ ստա-

տանապէս մէյմէկ անձ գտնուելու կարտաթիւն չկայ. որովհետեւ խնդիրը գործի վրայ չէ: այլ վարչական կազմակերպութեան վրայ:

Տ. ԱՄԲԵՐՈՍԻՈՍ ՎԱՐԴ. — Անոնք փորձաբարկն ունին, անոր համար տառաջարկեցի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Միթէ կը կարծէ՞ք որ մեր փորձաբարկն չունինք. ցուցակին մէջ զրուած անձանց ամենն ալ փորձաբարկն է:

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իմ անունս ալ առաջարկուեցաւ իբրև մին հեղինակաց փառացեալ Սահմանադրութեան. բայց ես նոյն Սահմանադրութեան հեղինակներէն չեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ժողովը կը հօճի, Սուրէնեան էֆէնոսին մնալով հանդերձ՝ Սուրէնեան էֆէնոսին ալ յաւելցենք. այն ատեն 7 կըլլայ, և ըստ որում Մայր զխանէն ալ մէկը պիտի գրուի, ընդ ամենն 8 ի կեննէ յանձնաժողովի անդամոց թիւը: Բայց զխանին կողմէն զո՞վ կուզէք:

ՂԱԶԱՐՈՍԻ ԶԱՏԵՐ. — Ատենապետ փաշան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովը հաճելու համար կը գտնուիմ յանձնախումբին զուամբանց և հետեւինն կաշխատիմ. բայց իբրև զխանի անդամ չեմ կրնար առաջարկութիւննին ստորագրել: Ուրեմն առանց ինձի 7 անձէ պիտի կազմուի այս յանձնաժողովն Աղաբէկեան Սարգիս էֆէնոսին ալ զնեքով. այս 7 անձանց ստառանն՝ ինչպէս որ կամխաւ յայտարարեցի, պիտի ըլլայ մէկտեղիլ, և մեր ձեռքն եղած վիճարանութեան ենթարկեալ խնդրոյն վրայ մինչև ցարդ ինչ որ ունեցանք, ինչ ապրանք որ ամբարեցինք, ամենն ալ ուսումնասիրել, վիճարանիլ և հնար եղածին չափ ամփոփել և բուէարկութեան ենթարկելիլ մէկ կամ առ առաւելն երկու առաջարկութիւն բերել ժողովին որ անոր վերայ բուէարկութիւն ընէ զի վիճարանութիւնը փակուած է արդէն:

ՄԵՐԵՆԵՄ-ԳՈՆԼԻ Տ. ԷՖ. — Մի թէ այս 7 անձինք առաջարկութեանց ամեն կէտերն իրարու հետ պիտի հաշտեցնեն, չկրցինք ըստ մը հասկընալ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մէրեմ-Գոնլի էֆէնոսին տարակցութիւն չունիմ համար հարկ կը

համարիմ այդ կէտը բացատրել և ըսել որ 7 անձինք մէկտեղելով և առաջարկուած զանազան գրութիւնները մէկտեղ բերելով կրնան միճարտնել և գիրար համոզել . վերջապէս մտնանակ 36 տեսակ առաջարկութիւն ունենալով մէկ կամ երկու կունենանք , և դործը կը գիրանայ :

ԱՊՐՈ Ս . ԷՅ . — Յանձնաժողովով դործը շատ կերկարի . ըստ իս աւելի գիրին է առաջարկութիւնները զատ զատ բուէարկել :

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ ԵՒ ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԷՅ . — Այո՛ , այնպէս է :

ԵՌՆՈՒՅԵԱՆ Տ . ԷՅ . — Դիւանին կողմէն եղած առաջարկութիւնն այս խնդրոյն լուծման համար ամեննէն աւելի դիւրամատչելի և դործնական կը գտնուի . ի սկզբան թէ և չկրցի հասկընալ և դժուարին կարծեցի , բայց յետոյ համոզուեցայ , որ առաջարկուած յանձնաժողովը դիւրութիւն մը պիտի կրնայ տալ մեր դործին . առաջարկութեանց տէրերը թիչ շատ համաձայնած են իրենց մէջ , սակաւք են՝ որ կը տարբերին : Զոր օրինակ ես առաջարկութեան մը տէր էի , կրնայ ըլլալ որ բարեփոխութիւն ըլլալով առաջարկութիւնս ետ առնեմ . կենթադրեմ որ ուրիշ զանազան առաջարկութեանց տէրերն ալ ինծի հետ բան թէ ետ առնենք : Բայց թէ որ առջի միճակին մէջ բուէարկութեան ենթարկուի , գրեմք՝ ինչ պիտի ըլլայ . ես բուէարկութեան շարժի մասնակցիմ և պիտի սպասեմ խնդրու . իսկ թէ որ ինս մերժուելիքը գիտնամ , աբիչ մէկին կը յարիմ : Ուստի յանձնաժողովն աղէկ է . միայն մէկ բան մը հարկաւոր կը գտնուի . ըստ որում 36 առաջարկութեանց ամբողջական ծրագիր մը բերաւ Մէրեւմ-Պալի Էֆէնտին , կառավարիւմ որ յանձնաժողովին մէջ նա ալ յաւելցուի :

ՄԷՐԵՎՄ-ՊՈՒԼԻ Տ . ԷՅ . — Յանձնաժողովին պաշտօնն ինչ պիտի ըլլայ , գիտնալու եմ :

ԵՌՆՈՒՅԵԱՆ Տ . ԷՅ . — Ինչ կը կարծէք միթէ սակ մէկ երկու նիստ առաջ ուր որ կրնք դարձեալ հոն ենք . սչ . թիչ շատ համաձայնած ենք . ուստի առաջարկուած յանձնաժողովը խիստ պէտք է . միայն թէ Մէրեւմ-Պալի Էֆէնտին ալ պէտք է անոր մէջ գտնուի :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԷՅ . — Ի սկզբան այնպէս

ըմբռնեցի որ Ժողովը միճարանութիւնը փակեալ յայտարարելէ ետե պիտի անցնի բուէարկութեան և եղած առաջարկութիւնները կարգաւ պիտի բուէարկէ . դիւանն այս եղանակաւ ըլլալիք բուէարկութեան մէջ դժուարութիւն նկատելով միջոց մը կառավարիչ , այն է առաջարկութիւններն ամբողջով մէկ բանի վերածելով , և այս ամբողջովն առաջարկութեանց հեղինակներուն մէկ բանին գործակցութեամբ ընել պատշաճագոյն կը համարի : Եթէ այս է դիւանին առաջարկած միջոցը , կանոնադրութեան 11րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն՝ առաջարկութեանց տէրերուն ամենն ալ իրաւունք ունին ընթերցուցելու . պէտք է որ յանձնաժողովը տեղ մը գումարի , և իւրաքանչիւր առաջարկութեան հեղինակ երթոյ հոն և պաշտպանէ իւր առաջարկութիւնը : 7 հօդին ամեն առաջարկութեանց տէրերուն կողմէ իրր ներկայացուցիչ բաւական չէ . իւրաքանչիւր առաջարկութեան տէր իրաւունք ունի պնդել իւր առաջարկութեան վրայ և յանձնաժողովին ընթերցուցիչ Ուստի կը խնդրեմ որ դիւանն այս բացատրութիւններն ալ յաւելցնէ իւր ըրած առաջարկութեան վրայ :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ . ԷՅ . — Կանոնադրութեան 11րդ յօդուածը Նախարանիչ դիւանայ և հեղինակութիւն ունեցող յանձնաժողովոյ համար է . Դիւանին առաջարկած յանձնաժողովին չը վերաբերի , որովհետե հեղինակութիւն չունի :

ՇԱՀՊԱՋԵԱՆ Ն . ԷՅ . — Փախաղենն էֆէնտի կանոնական գիտողութիւն մը կընէ , և կառավարիչ որ առաջարկութեանց հեղինակները յանձնաժողովին ներկայ գտնուին : Այս առաջարկութիւնն ըստ իս ուրիշ բան չը նշանակի , բայց թէ այս ժողովն ուրիշ տեղ մը փոխադրել . բանի որ Ժողովն 7-8 հոդիչ յանձնաժողով մը կը դնէ իւր մէջէն , ալ հարկ չը մնար առաջարկութեանց հեղինակներուն զատ զատ կամը հարցնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Եղբակացիներ , յանձնաժողովին պաշտօնը պիտի ըլլայ առաջարկուած գրութեանց սրտըստ ամբողջութեամբ . եթէ Աստուած յաջողէ , թէրեւս այնպիսի զեղեցիկ արդիւնք մը բերէ որ ամենաւ հաճելի ըլլայ :

դարձեալ այս Ժողովը պիտի բուէ տայ , ինչո՞ւ կը վախճար և կը զրգուցի , մեք ալ ներկայ գտնուինք ըսելով : Պանուեցէք , շատ շնորհակալ կըլլամք եթէ գտնուիք յանձնախօսարին գումարմանը . ես կը տեսնեմ որ շատ անգամ հասալ չէք դար . անցեալ անգամ մեծամասնութիւն փնտռեցի բուէարկութեան համար և չը գտայ : Այս յանձնաժողովն ընտրանք պիտի առնու և ամբողջ տառաջարկութիւնները , այնպիսի փոփոխութիւնները նկատողութեան պիտի առնու որոնք փորձով իրր օգտակար ճանչցուած են և անոնց վրայ արդէն խիստ շատ անգամ խօսուած է այս Ժողովին մէջ : Եթէ կրցաւ դրութեան մը համար , մեր բուէարկութեան գործը շատ կը դիւրանայ : Յանձնաժողովոյ նիստը որոշեալ տեղ մը կըլլայ , ուղղը կերթոյ ներկայ կը գտնուի . սակայն հասալք ամբողջական ծրագիրը յանձնաժողովոյ անգամները միայն պիտի ստորագրեն . ինծի ալ արտօնութիւն տուիք , ես ալ կը գտնուիմ յանձնաժողովին մէջ , բայց չեմ ստորագրեր : Երբ առաջարկութիւնն նոր ծրագիր չէ բերելիքը , այլ եղած առաջարկութիւններն պէտք եղածները քաղելով ամբողջ ծրագիր մը պիտի բերէ : Այլոք էֆօնտին գիտողութեան կը պատասխանեմ թէ օրինական խնդիր մ'է , որուն հիմունքը կրցինք ծրագրել , բայց մանրամասնութիւններն սչ . եթէ առաջարկութեանց ամենը զատ զատ բուէարկութեան ենթարկենք , մէջէն գուրս չենք կրնար եղնել , փոսն զի սրտը խնդիր մը չէ որ միայն այս կամ սչ ըսելով լուծենք :

Ասեւնապետ փաշան իւր եղբակացութիւնը լրացնելն ետե , յանձնաժողովոյ 8 անգամոց ցուցակը վերադառն կարգաւոր , բուէի դրու :

Ալարէկեան էֆէնտին իւր անունը ցուցակին մէջէն սրբել առաջարկեց , և ընդունուեց :

յաւ , և նորա տեղ Մէրեւմ-Պալի էֆէնտի ընտրուեցաւ :

Ժողովը համահաճ մնացեալ 7 անգամոց ընտրութիւնն իւր բուէով ՀԱՍՏԱՅԵՆ :

Սոյն որոշման համեմատ՝ բայ ի Ստեւնապետ փաշայէն՝ Յանձնաժողովոյ անգամ հոշակուեցան հետեւեալ 7 երեսփոխանք .

1. Տ . Մատթէոս վարդապետ
2. Կարապետ էֆէնտի Խթիւմեան
3. Յարութիւն » Մէրեւմ-Պալի
4. Յովհաննէս » Սիւրէնեան
5. Սիմոն » Միքայէլեան
6. Ուստինեան »
7. Օգոսէն » Խօճասարեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Արդ՛ ըստ որում Ժողովն որոշեց որ 15 օր ետքը գումարելի առաջիկայ նախն ըէ Պէշիբեան էֆէնտի հարցման համար Քաղաքական ժողովին գալիք ստասխանը , ուստի սոյն յանձնաժողովը ժամանակ պիտի ունենայ մինչև միւս նիստը այսինքն մինչև ամիս մը իւր ամբողջական ծրագիրը խըմբագրելու և ներկայացունելու : Այս ամիս կը հրաւիրեմ նաև Համարակալութեան դիւանը , որ բարեհաճի վարչութեան պիւճէին վրայ իւր տեղեկագիրը գալ նախն բերել , իրրե յարակից՝ Օրակարգին մէջ եղած խնդրոյն :

Հետեւաբար Օրակարգ որոշուեցաւ՝
Ա. Պատասխանի Քաղաքական ժողովոյ վան հարցման Ալեքսան էֆէնտի Պէշիբեան :
Բ. Տեղեկագիր Քիւանի համարակալութեան ի վերայ հաշուեկալի վարչութեան :

Ատեանը զոյուեցաւ ժամ 10ին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ .

